

VREME.
Chicago in okolica: V tore
jaano in toplo. Temperatura
zadnjih 24. urah: najvišja 6
najnižja 50.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračaja.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Ciero \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (April 30-1925) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PROSPERITETA JE MACIHA ZA DELOVNO LJUDSTVO.

Veliko se piše in govori o ljudski prosperiteti. To govorjenje in pisanje imata namen sugestirati ljudstvu, da se nahaja v dobrih razmerah, toliko časa, da ljudstvo podleže tej sugestiji in verjame, kar mu vsiljujejo tisti ljudje, ki imajo dobiček od takih sugestij.

Kdor s kritičnimi očmi gleda na sedanje gospodarske razmere, kaj hitro razume, kdo živi v izobilju in dobrih razmerah in pri komu so se naselile skrbi, beda in trpljenje kot stalen gost.

Minile so predsedniške volitve in pred njimi so političarji veliko kvasili o prosperiteti, ki se razlije prek ljudstva ako bo izvoljen Coolidge.

Kmalu po končanih volitvah je pričela plezati navzgor vrednost delnic industrijskih podjetij. Lastniki delnic, borzni mešetarji in špekulantje so imeli od tega navijanja vrednosti delnic koristi in dobiček. Ampak delavci so ostali pastork. Mezde so ostale večinoma take, kakeršne so bile, ponekod so jih pa še znižali. Draginja ni odjenjala, ampak je še narastla. Delavci so morali plačevati življenske potrebščine po višji ceni, dasiravno je njih meza ostala neizpremenjena ali se je pa znižala.

Še preden je napočil volilni dan, je bilo veliko delavcev odpuščenih in tudi po končanih volitvah se ni pomnožilo število nastavljenih delavcev. V rudnikih in raznih tovarnah so delali z omejenim časom. Kaj to pomeni za delavsko družino ve vsak, ki se je kdaj prehranjeval z zaslužkom, ki prihaja od njegovega ročnega ali umskega dela. Vsako omejevanje delavnega časa pomeni za družinskega očeta, da si mora stisniti svoj pas, ako noče, da bo njegova družina stradala in hodila slabo oblečena. Včasih tudi največje štedenje ne izda ničesar in poleg družinskega očeta stradajo vsi člani družine.

Tako je v industriji. Prek industrijskih baronov se je razlila prosperiteta, pozabila je pa na delavce.

Pričela je volilna kampanja. Pšenica je od farmarjev že odšla v shrambe in žitnice špekulantov in prekupcev. Profesionalni političarji so pričeli peti pesem, da pride čas, ko bodo farmarji prejeli po dva dolarja za bušelj pšenice. Cena pšenice je pričela plezati navzgor. Privatni krušni interesi so hitro opazili ta pojav in podražili so ljudstvu kruh. Od navijanja pšenične cene so imeli koristi prekupci, špekulanti, mešetarji in privatni krušni in močnati interesi. Mali farmar, ki se je ubijal na svoji farmi skozi vse leto, da plača obresti od svojih dolgov—in če je mogoče—poplača tudi nekaj svojih dolgov, je bil tam, kot v prejšnjem letu, ko ni na političnih shodih in velikih dnevnikih še donela visoka pesem o prihodnosti prosperitete za ljudstvo.

Borzni mešetarji so res nagnali ceno za bušelj pšenice na več ko dva dolarja, toda farmarji niso povprečno več prejeli za bušelj pšenice ko \$1.24. Fakt je ta, da je prav majhno število farmarjev prejelo malo več kot \$1.24 za bušelj pšenice, ogromna večina farmarjev je pa prejela manj zanj.

Pridige o prihajajoči prosperiteti, ako bo ta ali oni profesionalni političar izvoljen, so mamilo, s katerim mamijo ljudstvo, da ne vidi pravih vzrokov svoje bede. Ti glasovi o prihajajoči prosperiteti se perijodično ponavljajo vsaki dve leti, ko so kongresne volitve. Najbolj močni so pa vsaka štiri leta, ko ljudstvo voli zaupne može, ki izvolijo predsednika Združenih držav.

Ljudstvo je bilo dozdaj številnokrat speljano s to besedo na led, ki ne pomeni ničesar za delavce in farmarje. Ako bi se ljudstvo iz dogodkov v preteklosti učilo in na podlagi naukov, ki jih črpa iz teh dogodkov, tudi delalo pravilne zaključke, bi profesionalni političarji ob času volilne borbe že zdavnej opustili visoko pesem o prihajajoči prosperiteti, ker bi bili prepričani, da jim živ krsta ne verjame, kar govorančijo. Tako pa političarji še ponavljajo to pesem in ponavljali jo bodo, dokler večina ljudstva ne spozna, da je ta pesem zelo slabo in nerodna nastavljena vada, s katero se love ljudski glasovi.

SLIKE IZ NASELJIN

S pota. — V zakon sta se zaobljubila Marija Hrvat, ki je pred par leti prišla na Chisholm, doma blizu Toplice na Dolenjskem, in Anton Sprajc, doma iz Stanice na Hrvaškem, ki je prišel v Ameriko pred petimi leti. Skupno sta hodila v šolo za državljanske papirje in se kot pridni učenca za bodoče državljanstvo zavezala v zakon. Nevesta ima kot ožje sorodnike občanano Blatnikovo, Kočvarjevo in Klunovo družino, ženin pa kot Jugoslovanc poleg brata število prijateljev.

Dne 27. aprila je umrl na Chisholmu devetletni sinček družine Fr. Cvar. — M. Pogorelec.

West Frankfort, Ill. — Med darovalci iz Red Lodga, Mont., katerih imena so bila priobčena dne 15. aprila sta tudi Joe Klopčič in S. E. Glatch, ki sta darovala po \$2. — M. Klekush.

East St. Louis, Ill. — Izženir iz Bellevilla, Ill., je naznanil pred desetim dnevi, da imamo še zagotovito 120 do 144 akrov premoaga, ki je naša last, pri tem pa je še neki kmet, ki ima 200 akrov, katere tudi lahko kupimo po zneje. Uredniku naznanim, da je bilo popolnoma dobro, kar je naznanil, le par malih pomot se mi je urinilo. Ker nečem biti lažnik torej odgovorim, da 700 akrov še kompanija ni prej imela premoaga, ko je rov odpirala.

(Prihodnjč priporočamo, da bolj razločno zapišete številke. Vašo številko 1 v zadnjem dopisu bi vsak lahko smatral za 7.)

Tu nimamo nikakega advokata. Od dveh Angležev smo pronašli, da bi radi rov prodali, da bodo šli v zemljiško kupčijo, češ da je notri več denarja kot v premogu. Denar damo na Illinois State banko do časa, ko pronačemo val skupaj, ako je vredno in potem šele ukrenemo nadaljno. Imamo svojega agenta za premog, ki bo gledal, da bomo imeli dovolj naročila ter bo tudi vzel delnice kot vsak drugi. Pri tem bo še položil bond, da se nam ne bo treba bati, da bi nas kdo goljufal. In radi oglašanja pa je tako, da pri tej stvari ni treba, jaz grem sam okoli rojakov.

Rojaki, ki se zanimajo, naj pridelo ogledat rov, ne samo na vrhu, temveč tudi notranjajčno. — Stive Fabjan.

Maynard, Ohio. — Moja roka je bolj vajena motike in grabelj kakor peresa, zato prošim malo potrpljenja z mojim dopisom.

Delavskih razmer ne bom opisoval, so slabe kakor povsod. Hočem pa nekoliko opisati, kako sva s soprogom obiskala od tornada opustošene kraje v južnem Illinoisu. Z istim potom sva tudi obiskala mojega brata Jos. Ovenc in njegovo družino, ki živi v West Frankfortu, Ill., ter katerih že nisem videla sedem let in pol. Bilo je ravno veliki ponedeljek dne 13. aprila, ko smo obiskali opuščene kraje. Zbralo se nas je več starih znancev in obiskali smo West Frankfort, Caldwell (No. 18), Parish, De Soto in Murphysboro. Res strašen je bil pogled na razvaline groznega vrtnica, ki je takorekoč pometel s površja zemlje vse, kar je dosegel. Niti takozvani božjim hramom ni prizanesel, čeprav duhovniki učijo, da je vse božja volja. Bil je torej tudi tornado njegova volja, katerega je prišla hipna blaznost, da je podrli vse hiše. Pameten vladar bi kaj takega ne dopuščal.

Najhujše je prizadel Murphysboro. Kakor daleč segajo oči, ne vidiš drugega kakor razvaline hiš, pomekane z razbitim pohištvom in polomljenim drevjem. Res žalostna slika. Obiskali smo tudi več drugih naselbin izven tornadne cone, kakor Johnston City, Orient, Marion, Ezra, Carbondale in Herrin ter več drugih. To so zelo lepi kraji. Posebnost nama ugrajajo tlakovane ceste. O veliki noči pa je bilo že vse zeleno in drevje v cvetju. Tudi po vrtovih so že razne cvetlice v cvetju. Tu po Ohiju pa narava še spi kakor bi bil na severu. V resnici sva z možem preživela nekaj prav prijetnih uric pri naših prijateljih, zato se prelepo zahvaliva mojemu bratu Ovanu, njegovi družini, Jovu Brenetu in družini, Franku Tominaku in družini, Franku Demarju, ki naju je vozil z avtomobilom, da sva si lahko ogledala opustošene

raje in druge, Johnu Peternele in drugim.

Pozdravljeni do prihodnjega svidenja! — Gertrude Kafirle.

Aurora, Ill. — Vedno pričakujem dopisa iz naše Jutrzanje zarje, ali ni ga, prav kakor bi tu ne bilo slovenske naselbine. Novic ni mnogo, ali kar jih je, so vredne premisleka. Naši možje in žene se namreč rajši drže mode kakor bi se držali domačega ognjišča. Stari slovenski rek: Kar je zavezano pred oltarjem, mora biti zavezano do groba, ne drži več. Tu so bile tri slovenske razporeke. Neka mamica, ki je strahansko pobožna in še Avstrijankantka po misljenju, ki drži za vero, dom in cesarja, je tudi zraven. Hotel sem se prepričati, koliko drži na vero, pa mi je tolmčila tako: Poglavitna reč je "avstrijska vzgoja", drugi vzor življenja je obilo pišče in dolg delavni čas, da človek nima nikdar časa trezno misliti. Mož naj gre na delo ob šestih, vrniti se ima šele ob sedmih zvečer, tako da mu ni dana prilika izkazovati zakonsko ljubezen in se morata zakonska nazadnje naveličati enoličnega življenja. V tem oziru torej ne poznajo boga, ako pa sem prišel s Proletarcem ali Prosveto, so pa takoj naglašali boga in vero.

Z delom je pri nas normalno in poleg tega se motimo z drugimi stvarmi, da nimamo časa čitati dobrih listov. Zakaj bi jih tudi brali, saj tako živimo na zemeljskih nebesih.

Ker vem, da mnogo rojakov, s katerimi smo se bojevali v Ljubnem na Gornjem Stajerskem, čita Prosveto, naznanjam, da je umrla moja žena Antonija dne 18. marca t. l. Rojena je bila v Ravnah pri Šostanju na Spodnjem Stajerskem, odkoder pa je morala v tujino, ko je bila stara komaj šest let. Z njo sem izgubil svojo dobro tovarišico, socializem pa je izgubil en glas pri vsakih volitvah.

Pozdrav naprednim čitateljem Prosvete. Stojmo tudi mi do smrti v delavskih vrstah v boju za naše pravice. — John Blasic.

Detroit, Mich. — Ze precej časa je minulo, odkar je bilo čitati o industrijskih razmerah v okolici Detroitu. Reči moram neprijetno, da se dela zadnje čase s polno paro; ker je sedaj sezona za to, avtomobilske tovarne dobro obratujejo. Tudi Fordove tovarne v Highland Parku, predmestju Detroitu, in v River Rougeplantu delajo s polno paro. Mogoče bodo še bolj čez čas, ker zadnje čase se pripravljajo ta tovarna na nov model Fordovega sistema, kateri bo radikalno apremenjen od sedanje oblike v celoti. Kakšen bo, je še tajnost. Kakor se je že javnost seznanila, se bo začela tudi proizvodnja eroplanov, kar pa še ni nič sigurno. Zadnje sredstvo je še v povelju za transportacijo.

Zabave se zadnje čase vrše precej zaporedoma. Tako se je tudi odločil slovenski soc. klub št. 114 J. S. Z., da je organiziral dramski odsek še pred meseci in si preskrbel za prvo predstavo burko v treh dejanjih, "Španska muha", katero je nedavno predstavil čikaškemu občinstvu klub št. 1 J. S. Z. z velikim uspehom.

Ker je malo takih dram. priredb v Detroitu in daleč okoli tega mesta, slov. klub št. 114 J. S. Z. apelira na vse Slovence in obče Jugoslovane v okolici Detroitu in sosednjih naselbinah, kot so Saginaw in Flint, Mich., da se udeležijo te izredno dobre prireditve. V tej tridejanki je smeha polno. Pred igrjo in po igrji sledi ples, za katerega bo igral orkester slovenskih mladeničev.

Rojaki, gotovo vam je znano, da prireditelji dram. igre ni šala. S tem je spojeno veliko truda, potrpežljivosti, časa in pota, ne ustevisi tudi stroškov, da se tako priredba vrši. Z vašim posetom boste diletantom dokazali, da spoštujete njih trud, da je vam tako, priredba slovenske drame pri arcu, in z obilnim posetom boste pokazali, da jim daste več veselja, da še pozneje kakšno še boljšo igrjo prirede.

Vesela z igrjo se vrši v nedeljo v Hrvaškem domu, 1331 Kirby Ave. E., dne 10. maja, začetek ob treh popoldne s plesom. Ob sedmih začne program, in po programu zopet ples do polnoči. Vstopnina za ženske in moške odrasle po 50c. Za postržbo, kakoršno vemo, da si želite vsi, zasigura veselični odbor.

Pozabil sem omeniti, da poje tudi par lepih pesmi pevsko društvo Ljubljanski vrh pred igrjo. Več boste natančno videli na programu v letaku, katerega v kratkem po pošti razpošljemo.

Rojakom, kateri bi radi mogoče prišli na zabavo iz Flinta ali Saginawa: vzemite Woodward karo in sicer Saginaw in Flint kari vozita od area mesta. Po Woodward Ave. se peljite do Kirby ave E., od tam peš 15 minut do Russell Street, kjer ste v dvorani. — T. Petrich.

AMERIŠKO ŠOLSTVO

II.

Koliko stane in kdo plačuje.

Skupni stroški za šole v Združenih državah je bil povprečni strošek mnogo večji, v drugih pa mnogo manjši. Tako je država Arkansas potrošila le po \$24.02 za vsakega otroka, dočim je povprečni šolski strošek Kalifornije znašal \$158.45. Stroške za šole plačuje država, county, township in posebnih šolski okraj. V vseh državah prispeva državna uprava gotov del stroškov; razmerje tega državnega prispevka je povsod drugačno. Največji del stroškov pa nosi lokalni šolski okraj. V nekaterih državah se za šolstvo plačuje iz davkov, ki jih nalaga county, v drugih državah pa obstoja še poleg poseben šolski davek.

Država dobiva svoje šolske sklade iz raznih virov. Taki so stalni šolski davki, prispevki iz splošnih državnih dohodkov itd. Kar se tiče stalnih šolskih skladov, isti izvirajo večinoma iz prodaje šolskih zemljišč. Ta šolska zemljišča so javna zemljišča Združenih držav, ki jih je kongres podaril mnogim državam v svrhu javnega šolstva. V malo slučajih si je država sama pridržala nekoliko državnih zemljišč v isto svrhu. Izvzemši New England države in nekaj malo drugih držav, kjer ruralna občina (township) tvori enoto civilne vlade in šolske uprave, se v splošnem smatra county kot enota za vzdrževanje šol; le inkorporirana mesta tvorijo neodvisno enoto. Prispevki države za šolstvo omogočujejo enak razvoj šol po vsej državi. Sedanja tendenca je sploh ta, da se državni šolski skladi rabijo v svrhu, da se izenačijo šolske prilike v korist bolj potrebnim občinam. Kadar lokalni šolski okraj ne more nalagati več davkov in vendarle ni v stanu vzdrževati šolstva na predpisani višini, tedaj posega vlada država, ki prispeva dodatne stroške. Ta pomoč s strani države je vpravičena zlasti iz dveh razlogov. V vsaki državi je nekaj okrajev, kjer se godi velika krivica otrokom vsled neprimeren šolskih prilik. Poglavitni razlog za to je, da narava ni povsod razdelila enako svojega bogastva, in gospodarska moč posameznih okrajev je različna.

Nekateri okraji lahko vzdržujejo šole pri razmeroma nizkih davkih, zato ker je v njih toliko obdajaliv lastnine, dočim drugi okraji ne morejo vzdrževati šol niti pri jako visokih davkih.

Leta 1922 je 76.6% šolskih stroškov bilo plačanih po lokalnih davkih in prispevkih, 14.6% potom državnih davkov in prispevkov, 1.5% iz stalnih skladov in najmanj šolskih zemljišč in 7.3% iz drugih virov. V vsaki posamezni državi je to razmerje seveda jako različno. Tako je na pr. država Delaware le 5.5% stroškov pokrila potom lokalnih davkov, dočim je 92.8% stroškov plačala država. V državi Kansas pa je bilo ravno narobe. Država Wyoming je 14.7% vseh stroškov za šole plačala iz stalnih šolskih skladov in najmanj državnih šolskih zemljišč, dočim države New York, Pennsylvania in mnoge druge sploh nimajo takih skladov. — F. L. I. S.

RADA GRE-V JEČO, DA JE LE NJENA SLIKA V LISTIH!

Chicago, Ill. — "Pošljite po častnikarskega fotografa. Vzeti hočem sliko za jetniškim omrežjem", je rekla Mary B. Spencer zadnjo sredo, ko so jo pripeljali v okrajno ječo. Imela je plačati \$50 kazni, kar pa je rekla, da ne stori, ker se ji zdi več vredno, da pride njena slika v časopisje in da osedi v ječi. Ugodili so ji in čikaška Tribune kakor drugi slavni kapitalistični listi so prinesli njeno sliko naslednjega dne.

ZARKOMET

Good luck!

Kutarski gospodje na Dvain-dvajseti so najeli J. M. Trunka, da odgovarja na dogodke v Zarkometu. Goah, komu se ne smili? Do danes so čitatelji kolone, ki tekmujejo s svojimi doživljaji, prispevali 61 dogodkov — ne všteti onih, ki so šli v koš — in večinoma se pečajo z maziljenimi grešniki. Ako bo hotel g. Trunk oprati vse te grešnike, mora prekupiti vse tovarne mila v Ameriki. Ali se mu izplača?

Moralne zverine in nemoralni jagnjeta.

G. Trunk, ki se je spravil na dogodkarje v Zarkometu, piše, da so socialisti zverine. Nato pa brž popravlja: "Vsi socialisti niso zverine, uče pa zverinski, nemoralni nauk".

Ali ni to lepo? Učiš "zverinski" nauk in nisi zverina. Na drugi strani pa vidimo ljudi s svetniškim sijem okoli glave, ki uče angeljsko moralne stvari, toda vedejo se kot zverine. Ali ni to grdo?

Bogata nevesta.

Cenjeni Zarkomet! V naši sredi je nevesta, ki se je v enem letu sedemkrat zaročila in nobenkrat poročila. Prešmentana taka ljubezen! — Opazovalka iz New Yorka.

Križi in težave v Sheboyganu.

Dragi K. T. B.! Naš prečastiti se spravlja v stari kraj. Vzrok je, ker so mu po zadnjem karnevalu postala tla prevročja. Ker pa ba je nima denarja za "razžo", mu njegovi zvesti farani narede surprise party k 15 in pol letnici, da nakolektajo nekaj grošev za njegove počitnice v starem kraju. — Organist Fatty je odšel v Milwaukee baro "tendat". Pregnale so ga prešteviline ljubice. Temu se ni čuditi, ker je "fest" fant. Njegovo mesto je zdaj prazno. Za službo je vprašal organist, ki pa je bil odklonjen zaradi prevelike družine. Vprašal bi našega paprikarja, kako se to strinja s pridigo o pomanjkanju porodov in krstov, katero je imel nedavno naš prečastiti. — Opazovalec, Sheboygan, Wis.

Dobičkonosna industrija.

Neumnost nese in nese. Stari Bryan pravi, da še ni milijonar, toda pol milijona že ima.

Žalostna vest za Tennessee.

Dr. Aleš Hrdlička — ali je tudi ta žid? — poroča iz Indije, da je našel ostanke človekovega živalskega prednika.

In to nesrečno vest so čitali tudi v Tennesseeju!

Dogodek št. 61.

Ko sem služil pri nekem kmetu na stari Vrhniku, so imeli pri hiši starega očeta, ki je bil čez 80 let star. Cela družina je težko čakala njegove smrti, najbolj mu pa je želela smrt njegova 40-letna hči. Končno je stari oče umrl in vsi so se oddahnili. Ko so ga spuščali v grob, se je krsta sredi groba ustavila. Jamma je bila proti dnu prekratka. Pogrebi so morali potegniti krsto ven in tedaj je pokojnikova hči vsa prestrašena vprašala: "Ali noče iti noter?" Vsi okoli nje so se zasmejali. Meni pa še danes zvone po ušesih besede: "Ali noče iti noter?" — Peter Slabe, West Allis, Wis.

Dogodek št. 62.

Bilo je v Braziliji pred 22 leti, ko sem bil 10 let star. Neko nedeljo me oče vzame seboj k maši v 30 milj oddaljeno mesto Batataj. Po maši krene oče v župnišče in mi reče, naj jaz govorim z duhovnom, ker sem znal bolj portugalsko kakor on. Gospod naju vpraša, kaj bi rada. Jaz storim in povem kakor mi je oče naročil. Pred duhovna položim dva mileraja in pravim, da to je za eno mašo, ki se naj čita za očetovega očeta. Župnik vzame denar in mi reče: "Povej očetu, da je vseeno, če se čita maša ali ne. Ako je duša v nebesih, je maša nepotrebna, če pa je v peklu, tedaj nič ne pomaga". Povem očetu, kaj je rekel in nato se posloviva. Med potjo vprašam očeta, zakaj ni zahteval denarja nazaj. "Resnica, katero je povedal župnik, je vredna več ko dva mileraja," je odgovoril moj oče in od tistega časa ni več nikdar dal centa za maše niti za cerkev. — George Zadel, Firestone, Colo.

K. T. B.

DELAJSKE NOVICE

(Federated Press.)

Zopet 700 rudarjev ob delo.
Herrin, Ill. — Premogovnik Consolidated Coal kompanije je ustavil obrat v soboto za nedoločen čas. Okrog 700 rudarjev je ob delo.

Krojači obdrže mezd.
Chicago. — 35,000 krojaških delavcev in delavk, organiziranih pri A. C. W. U., obdrži staro mezdno pogodbo je bila obnovljena 30. aprila.

Unija prodaja premog.
Pawtucket, R. I. — Unija tekstilnih delavcev je začela prodajati premog svojim članom proti plačilu na obroke.

Povišana odškodnina poražena.
Lansing, Mich. — Nova predloga, na podlagi katere bi bila tedenska podpora delavcem, ki so poškodovani pri delu in kateri je določena po odškodninskem zakonu, povišana na \$16, je bila odklonjena te dni v michiganski zbornici. Stara podpora znaša \$14.

Dolga stavka.
Providence, R. I. — 2500 delavcev v tekstilnih tovarnah American Thread Co. v Willimantico, Conn., je že 12 tednov v stavki. Druge organizacije dajejo stavarjem finančno podporo. Delavci pri železniških stavbah so sprejeli kompromis.

Chicago. — Železostavni delavci, katerih je 1900 organiziranih v Chicago, so te dni sprejeli mezdni kompromis. Zahtevali so \$1.50 na uro, dobili pa so \$1.37½. 44-urni teden ostane. Pogodba velja za eno leto.

Nov socialistični list.
Chicago. — "The American Appeal" bo ime novemu socialističnemu tedniku, ki začne izhajati 1. januarja 1926 v Chicago. Urednik bo Eugene V. Debs.

Delavski radio v Rusiji.
Moskva. — Po sklepu sovjetske vlade dobe vsa večja mesta oddajne radio postaje. Koncerti in propagandni govori za delavce in kmete bodo na dnevnem programu. Govori na dan majskih slavnosti v Moskvi so bili razširjeni po radiju po vsej sovjetski Uniji.

MOŽ JE ŽE NAVAJEN ROPARJEV.

Chicago, Ill. — Grocerist Max Freshman že ve, kaj ima storiti, ko pride skozi vrata nepoklicanec z revolverjem v roki. Z vzdihom je izročil iz registra \$25, ko mu je v petek pomolil pred nos samokres neki zamorec. To je pri njem že šesti rop v teku dveh let.

KONGRESNIK WILLIAMS UMRL.

Baltimore, Md. — Umrl je kongresnik Arthur B. Williams iz Michigana. V kongresu je bil od leta 1923.

IZ PRIMORJA

Smrtna kosa. — V Podgradu pri Trstu je umrl Mihael Mikuletič, oče odyetnika dr. Fortunata Mikuletiča v Ilirski Bistrici. — V Trstu je preminul Miroslav Feriuga. — V Rocolu pri Trstu je umrl Jurij Klun, sin pok. tržaškega mestnega svetovaleca Kluna.

Usodni prazniki. — Na velikonočni ponedeljek zvečer so se podali nekateri pismošne Podgorinika, kjer so začeli prepevati in tuliti. Pismošna je razgrajala parkrat opozoril, naj prenehajo s petjem, ko pa ni nič zaleglo, je segel po revolverju ter oddal proti fantom par strelcev ter začel enega izmed njih, kovaškega pomočnika Faganala, s tremi krogli v roke in noge, tako da se fant nahaja v življenski opasnosti.

Um se je omračil 53-letnemu kmetu Josipu Bazcu iz Doline pri Trstu. Moža, ki je prišel kopati v domači vasi strelske jarko proti sovražnikom, katere je videl v svoji bolni domišljiji, so oddali v opazovalnico za umobolne v Trstu.

Zastrupil se je 40-letni delavec Jožef Velikanje iz Podroteje pri Idriji. Izpil je dozo octove kisline radi brezposelnosti in bede, v kateri ni mogel dalje vztrajati.

Vesti iz Jugoslavije

Zastrupila se je na Gornji Polskavi žena ključavničarja Sutarja. Oblasti so zaprle moža, vendar njegova krivda še ni dognana.

Poljske miši so se v velikem številu pojavile na Dravskem polju med Mariborom in Ptujem.

Novi davki na delavstvo. Beograjski parlament, odnosno njegovih 162 PP poslancev, je izglasovalo zakon o dvanajstih letih.

Te dvanajstine niso samo podaljšanje prejšnjega proračuna, temveč to je popolnoma nov finančni zakon, s katerim se uvažajo novi davki za pokritje stroškov, ki jih je imela PP vlada v volilnem boju.

PP vlada je izdala skoro dve milijardi Din več, kot bi smela po proračunu. To ogromne vsote so šle predvsem na volilno agitacijo PP bloka. V eni normalni meščanski državi bi niti meščanski parlament ne odobril takih izdatkov vlade. Ali mi smo na Balkanu.

PP poslanci pa so izglasovali, da se dovolijo vladi za bližnje štiri mesece izdatki v vsoti 4 milijarde 85 milijonov 38,771 Din.

Iz tega se bo pokrilo volilno kampanjo in korupcijo vlade, 4 milijone bo šlo za zvišane dnevnice poslancev, 150,000 Din za muzej kralja Petra, za "zaupne policijske posle" 1 milijon, za dispozicijski fond zun. ministra (tega se nikdar ne pregleda) 2-750,000 Din, za povišane plače oficirjev, za generale, "leteče čete" in municijske tovarne 176 milijonov Din, za žandarje 79 milijonov, za invalide 150,000,000 Din itd.

PP parlament je seveda sklenil, da vse to plačajo delavci, ki morajo dati 2% od svoje borne plače za gornje izdatke, od katerih ne gre niti en vinar za socialne zadeve. Davek bodo odtrgavali podjetniki. To je nov dokaz, da vlada v Jugoslaviji najbolj barbarska reakcija buržoazije.

Vsak davčni obvezanec, ki ne bo plačal davka pravočasno, bo moral plačati poleg 12% obresti še 4% od dolžne vsote iztirjevalnih stroškov. V nobenem slučaju ne sme biti ta davčni znesek nižji od 50 Din. To pomeni z drugimi besedami, da bodo davke z vso krutostjo in brezobzirnostjo iztirjevali in kdor bo omagal pod davčnim bremenom, bo moral plačati še 4% k zaostlim davkom in za obresti zaostalih davkov 12%. To se pravi uničevati delavca s strani kapitalistične države.

PP vlada je pritisnila tudi obrtnike s tem, da je petnajstkrat povišala kazni in takse, ki jih predpisuje obrtni zakon. Kdor je n. pr. doslej plačal 100 Din, bo plačal sedaj 1500 Din.

Banke ne plačajo niti fiska. Bankirji in industrialci ne bodo plačali ničesar. In tu je zanimivo sledeče: Klerikalci sicer kritizirajo vladin sklep, ali niti z eno besedo ne omenjajo, da bi se moralo davke naložiti na banke in buržoazijo sploh. Klerikalci ne zahtevajo tega, ker imajo sami banke in ker odloča pri njih gospoda. Tu so si edine proti delavskemu razredu vse gosposke stranke: PP "nacionalni blok", Davidovičevci kot klerikalci in krščanski socialci. Klerikalci so n. pr. tudi zahtevali, da se dajo vsote za slovenske ceste in mostove, ali niso zahtevali niti vinarja za desetisoče brezposelnih, za gradbo delavskih stanovanj itd.

Kralj je podpisal ukaz, s katerim postanejo Dimaz trg.

Samomor detomorilke. V vasi Zavojani v Hercegovini je imela devotica Milka Starič ljubavno razmerje z nekim vaškim fantom, kar ni ostalo brez posledic. Milka je dete takoj po porodu zadušila. Čim so to seljaki zaznali, so hoteli nesrečno devotko ubiti. Milka je zbežala v gore, dokler jo nista mrz in lakota preganjala nazaj. In zopet so jo hoteli seljaki linčati. Ko so vdrl v njeno hišo, so jo našli obešeno. Sodila je sama sebe.

Umor v Litiji. — Približno pred šestimi leti se je Andrej Turk, sin znanega višnjegorskega trgovca G. Andreja Turka preselil iz Višnje gore v Litijo. Poročil je hčerko Agico, tamkajšnjega posestnika Terškana, kateri je stric Jeretin izročil posestvo. Zakon je bil jako srečen in harmonija. Imela sta eno hčerko, ki je stara sedaj pet let. Andrej

Turk je trgoval predvsem z živino. Nakupoval je zlasti konje in jih izvažal v inozemstvo. Kot spreten trgovec je bil kmalu znan daleč naokrog in priljubljen zlasti radi svojega prikupljivega značaja. Bil je miroljuben človek in ljubiv družabnik.

Dne 16. aprila ob 9. dopoldne je prišel na njegov dom mesar in gostilničar Goršek in ga povabil, naj gre z njim v gostilno Staneta Lapa. Turk je ugodil njegovemu vabilu. Niti sanjalo se mu ni, da gre v smrt. Sedel je z Gorškom za mizo v okrepčevalnici. Kmalu pa je prišel Stane Lap, ki je do takrat stregel v svoji specerijski prodajalni, v okrepčevalnico, stopil razburjen pred Turka in oddal nanj strel, ki ga je zadel spredaj v prsa. Presenečeni in razburjeni Turk se je bliskoma okrenil in hotel zbežati, toda v tem hipu sta ga zadelo še dva strela, ki sta mu raztrgala želodec, jetra in ranila tudi ledvice. Dasi smrtonosno varno ranjen, pa je imel Turk, ki je bil jako krepke narave, še toliko moči, da je odšel k zdravniku dr. Premruju, ki mu je podelil prvo zdravniško pomoč, nakar so ga z avtomobilom prepeljali v Leonišče v Ljubljani, kjer so ga takoj operirali. Poškodbe pa so bile tako težke, da jim je Andrej Turk podlegel.

Stane Lap se je po žalostnem dogodku sam javil žandarmeriji in je bil po sestavi zapisnika izročen sodišču, kjer je bil takoj zaslišan. Po izpovedbah prizadele osebe je prišlo do tragičnega dogodka radi nesrečne ljubosumnosti. Lap, ki je bil zadnje dni silno depresiran, je namreč sumnil Turka, da hodi za njegovo ženo. Z nikomur ni govoril o tem, tem bolj pa ga je na skrivaj razjedalo. Kaj je bil neposredni povod, da se je dal zapegljati k usodnemu dejanju, še ni pojasnjeno.

Zračni promet Trst-Dunaj preko Ljubljane. — Kakor javljajo tržaški listi, se že dolgo ventilirani projekt zračne zveze med Trstom in Dunajem bliža svojemu uresničenju. Pogajanja potekajo ugodno in bodo v kratkem zaključena. Ljubljana bo edina postaja te zračne črte. Čas poleta od Trsta do Ljubljane bo znašal 45 minut, od Ljubljane do Dunaja 3 ure.

Telesne poškodbe v Trbovljah. — Ivan Kolman, separacija, si je pri delu poškodoval obraz, kamor mu je padel kos premoga. — Dominik Medved, zapadno okrožje, se je vsekalo s sekuro na desno nogo. — Ivan Kosec, Dobena, si je pri delu močno poškodoval desno roko. — Jože Kozole, Dukljevo podjetje, si je ranil levo roko. — Jakob Špon, vzhodno okrožje, si je poškodoval desno nogo. — Franc Arlič, vzhodno okrožje, se je doma na Kalu pri Hrastniku težko obstrlil z močnjakom po obrazu. Hrastniški zdravnik ga je poslal v ljubljansko bolnico ter bo postal najbrž na eno oko slep.

Dekan Gnidovec v Žužemberku je iz šolskovzgojnih ozirov suspendiran od poučevanja verouka.

Umri vsled opeklin. — Ključavničarski delavec Josip Toman v Zagrebu, rodom Slovenec, si je 14. aprila z gorečo svečo zapalil obleko, ki je na njem zgorela. Zadobil je težke opekline katerim je še isti večer podlegel.

Stoletnica lokomotive. Prva železniška lokomotiva je drdrala na Angleškem l. 1824. A malokomu se je vožja po železnici zdela varna in še 20 let pozneje so rekli zdravniški izvedenci, da popotniki radi hitre vožnje lahko znoirijo. In vendar je prva lokomotiva vozila na uro le 36 kilometrov, medtem ko se danes dobe že lokomotive, ki vozijo na uro mnogo nad sto kilometrov. Morda so zdravniški bili podkupljeni od lastnikov poštinih kočij, ki so do tja prevažali ljudi iz enega kraja v drugega. Sicer se pa lokomotiv niso bali le zdravniški izvedenci, nego tudi ljubljanski frančiškani. Železnica Dunaj-Trst je bila otvorena do Ljubljane l. 1845. Kakor poročajo Bleiweisove "Kmetijske in rokodelske novice", je pri otvoritvi železnice pridigoval v Ljubljani nek pater frančiškan, da si je lokomotivo hudič izmislil. Bilo se je bati, da bi ljudje valod te pridige delali škodo železnici. Zato je moral frančiškan na škofovo zahtevo svojo izjavo prihodnje nedeje na prižnici preklicati.

Enostavna reforma koledarja

Po Garrett P. Servissu.

V teh časih stremljenja ni nikakor presenetljivo, da se v mnogih podjetnih glavah pojavljajo načrti, da bi se izboljšal dolgo obstal koledar Julija Cezarja in papeža Gregorja XIII.

Cela vrsta posameznikov in organizacij prihaja na dan z načrti, da bi spoznali, kako je v tem oziru javno mnenje. Če bi se zgodila taka reforma, bi imela posledice po vsem svetu in vplivalo bi na človeške odnose še za tisoče let, ki imajo priti. V resnici bi lahko naredili spremembo tako dosledno in popolno, da ne bo treba nikoli več spreminjati koledarja do konca človeških dni.

Izmed vseh načrtov, ki sem jih še videl za spremembo koledarja, se mi noben ne zdi tako pravičen kakor oni profesorja Alberta Lutherja Canbyja z Nebraska univerze. Pisal je načrt v znanstvenem pismu, kateri mislim, da bo zanimal mnoge čitatelje, ako ga ponovim.

Profesor Canby predvsem prične pobijati priporočila, da bi se koledar delj v trinajst mesecev po osemindvajset dni. Ugovor proti temu ima, češ, da je število dvanajst bolj primerno, ker je lepo deljivo in ne povzroča toliko sitnosti pri trgovskih računanjih kakor bi povzročalo število trinajst. Nato pokazuje številni koledar, jako priprost, v katerem bi bilo storjenih le malo sprememb, pa bi ga lahko imenovali tudi "večni koledar". Koledar bi se izdelal po sedanjem.

Po njegovem mnenju naj bi obdržali dvanajst kot število mesecev. Leto bi razdelili na štiri četrti, ki bi vsebovali po tri mesece. Ampak po njegovem bi se moral vsak prvi mesec izmed vsakega četrtletja začeti z mesecem kakor sedaj januar, ki bi imel edenintrideset dni, dočim bi vsi drugi meseci imeli po trideset dni s februarjem vred. Sedaj imamo sedem mesecev, ki imajo po edenintrideset dni, štiri po trideset dni in eden po osemindvajset dni, kateri jih ima devindvajset vsako prestopno leto.

Pri deljenju dni na mesece jemlje profesor Canby po en dan od marca in avgusta in jih da februarju, odtrgani dan od maja da aprilu. Decembrov edenintrideset dni naj bi se po njegovem naredil sam zase ter po imenu "dan novega leta". V prestopnem letu naj bi se pa še uvedel dan v sredi leta, ki naj bi ga sprejeli za praznik sredi poletja ali kaj sličnega.

Zdaj pa glejmo, kaj bi pronašli, ako sledimo načrtu profesorja Canbyja! Recimo, da bi bila narejena sprememba prihodnjf, ko bo prvi januar prišel ravno na ponedeljek. Tedaj bi imeli vse leto razdeljene dneve kakor sledi: (Tu podam samo tri mesece, čitatelji pa po tem vzorcu sami nadaljujejo naslednja četrtletja in pronašli bodo, da ne pride nikak sprememba v slededih četrtletjih.)

Jan. 1. pon.	Jan. 17. sredo	Jan. 1. pon.	Jan. 17. sredo
Jan. 2. tor.	Jan. 18. četr.	Jan. 2. tor.	Jan. 18. četr.
Jan. 3. sredo	Jan. 19. pet.	Jan. 3. sredo	Jan. 19. pet.
Jan. 4. četr.	Jan. 20. sob.	Jan. 4. četr.	Jan. 20. sob.
Jan. 5. pet.	Jan. 21. ned.	Jan. 5. pet.	Jan. 21. ned.
Jan. 6. sob.	Jan. 22. pon.	Jan. 6. sob.	Jan. 22. pon.
Jan. 7. ned.	Jan. 23. tor.	Jan. 7. ned.	Jan. 23. tor.
Jan. 8. pon.	Jan. 24. sredo	Jan. 8. pon.	Jan. 24. sredo
Jan. 9. tor.	Jan. 25. četr.	Jan. 9. tor.	Jan. 25. četr.
Jan. 10. sredo	Jan. 26. pet.	Jan. 10. sredo	Jan. 26. pet.
Jan. 11. četr.	Jan. 27. sob.	Jan. 11. četr.	Jan. 27. sob.
Jan. 12. pet.	Jan. 28. ned.	Jan. 12. pet.	Jan. 28. ned.
Jan. 13. sob.	Jan. 29. pon.	Jan. 13. sob.	Jan. 29. pon.
Jan. 14. ned.	Jan. 30. tor.	Jan. 14. ned.	Jan. 30. tor.
Jan. 15. pon.	Jan. 31. sredo	Jan. 15. pon.	Jan. 31. sredo

febr. 1. febr.	febr. 16. febr.	febr. 1. febr.	febr. 16. febr.
febr. 2. pet.	febr. 17. sob.	febr. 2. pet.	febr. 17. sob.
febr. 3. sob.	febr. 18. ned.	febr. 3. sob.	febr. 18. ned.
febr. 4. ned.	febr. 19. pon.	febr. 4. ned.	febr. 19. pon.
febr. 5. pon.	febr. 20. tor.	febr. 5. pon.	febr. 20. tor.
febr. 6. tor.	febr. 21. sredo	febr. 6. tor.	febr. 21. sredo
febr. 7. sredo	febr. 22. četr.	febr. 7. sredo	febr. 22. četr.
febr. 8. četr.	febr. 23. pet.	febr. 8. četr.	febr. 23. pet.
febr. 9. pet.	febr. 24. sob.	febr. 9. pet.	febr. 24. sob.
febr. 10. sob.	febr. 25. ned.	febr. 10. sob.	febr. 25. ned.
febr. 11. ned.	febr. 26. pon.	febr. 11. ned.	febr. 26. pon.
febr. 12. pon.	febr. 27. tor.	febr. 12. pon.	febr. 27. tor.
febr. 13. tor.	febr. 28. sredo	febr. 13. tor.	febr. 28. sredo
febr. 14. sredo	febr. 29. četr.	febr. 14. sredo	febr. 29. četr.
febr. 15. četr.	febr. 30. pet.	febr. 15. četr.	febr. 30. pet.

marec 1. jub.	marec 16. ned.	marec 1. jub.	marec 16. ned.
marec 2. ned.	marec 17. pon.	marec 2. ned.	marec 17. pon.
marec 3. pon.	marec 18. tor.	marec 3. pon.	marec 18. tor.
marec 4. tor.	marec 19. sredo	marec 4. tor.	marec 19. sredo
marec 5. sredo	marec 20. četr.	marec 5. sredo	marec 20. četr.
marec 6. četr.	marec 21. pet.	marec 6. četr.	marec 21. pet.
marec 7. pet.	marec 22. sob.	marec 7. pet.	marec 22. sob.
marec 8. sob.	marec 23. ned.	marec 8. sob.	marec 23. ned.
marec 9. ned.	marec 24. pon.	marec 9. ned.	marec 24. pon.
marec 10. pon.	marec 25. tor.	marec 10. pon.	marec 25. tor.
marec 11. tor.	marec 26. sredo	marec 11. tor.	marec 26. sredo
marec 12. sredo	marec 27. četr.	marec 12. sredo	marec 27. četr.
marec 13. četr.	marec 28. pet.	marec 13. četr.	marec 28. pet.
marec 14. pet.	marec 29. sob.	marec 14. pet.	marec 29. sob.
marec 15. sob.	marec 30. ned.	marec 15. sob.	marec 30. ned.

Začetnik prihodnjega četrtletja bi bil april, ki bi prišel s ponedeljkom in bi imel edenintrideset dni kakor januar. Ponedeljek bi torej ne padel samo na 1. januar, temveč na vsakega prvega začetnega meseca v četrtletju. Drugi mesec četrtletja bi vselej padel na četrtek in tretji mesec četrtletja bi pa vselej začel s soboto.

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 8. aprila 1904.

Iskupa: 17. Junija 1907. v dravski litografiji.

GLAVNI STAN: 2857-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vincent Calkins; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODESEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Harberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krizmančić, 13111 Burlington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 23, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODESEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa. Anton Sular, Box 104, Gross Kans., za jugozapad. Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združiteni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jože Oveč, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olin, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniške tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vohse se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSILI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse prilohe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prišli na gl. porotni odesek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Harberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Prvi dan v mesecu bi nikdar ne padel na nedeljo.

Profesor Canby tudi obrača pozornost na dejstvo, da bi obligacije, ki bi potekle čez tri mesece vselej padle na isti dan v mesecu in isti dan v tednu. Oni, ki se ukvarjajo s trgovskimi papirji, bodo našli v novem koledarju mnogo udobnosti. Poleg tega bi ta novi koledar, kar sestavljatelj tudi sam trdi, ne povzročal nikake zmešnjave in bi nikakor ne bil preradikalni, da bi povzročil zamotanosti. Glavne spremembe so samo, da edenintrideseti december spremenil v "novoletni dan" ter da bi imeli vsaka štiri leta po en praznik več enkrat v poletju.

Kaj je "Syllabus"?

Koliko se govori o znameniti papeževi encikliki "Syllabus", a kako malo številni so oni laiki in duhovniki, ki imajo pojma o stvari, ki se skriva pod tem skrivnostnim latinskim imenom.

Papež Pij IX. je objavil to reš dne 1. decembra 1864. Kot je pri papeških enciklikah splošno navada, se imenuje po obeh začetnih besedah njenega latinskega besedila "Quanta Cura". Navadno vlada napačno mnenje, da je ta enciklika "Syllabus". Temu pa ni tako.

Papež je obenem s to encikliko poslal vsem patrijarhom, primatom, nadškofom in škofom neke vrste spomenico, "resumé" glavnih zmot, ki jih obsoja apostolska stolica. In ta resumé je Syllabus.

Vsebuje 80 stavkov, ki jih Pij IX. smatra za posebno nevarne in obsojanja vredne in pred katerimi slovesno svari pastirje in ovce. Syllabus je torej takorekoč katalog zločinov, muzej zmot.

Oglejmo si malo ta čudni muzej: Da papež obsoja one, ki trdijo, "da ni nobenega božjega bljta" in "da je razum edini sodnik resnice", ni nič čudnega. Toda pojdemo naprej, oglejmo si člen 11.:

— "Cerkev ne sme v nobenem slučaju nastopiti zoper filozofijo, temveč mora dopuščati zmote filozofije in ji prepuščati skrb, da se sama popravi."

Pametna misel! Boste rekli, ta papež pa je bil res tolerant! Toda motite se: ta stavek je, kot vsi drugi, "anathema", to se pravi proklet, obsojen.

Proklet tudi oni, ki pravi:

— "Svobodno je vsakemu človeku, da se oklene in pristopi o ni veri, ki jo smatra za pravo po spoznanju svojega razuma." (Člen 15.)

— "Ljudje lahko najdejo večno zveličanje v izvrševanju dolžnosti katerekoli vere." (Člen 16.)

— "Protestantizem ni nič drugega, kot različna oblika prave krščanske vere, oblika, v kateri najde človek ravno tako dopadaje pred Bogom kot v katoliški veri." (Člen 18.)

— "Cerkev nima pravice, posluševati se aile, ona nima nobene posredne ali neposredne oblasti." (Člen 24.)

— "Po pravici je v nekaterih katoliških državah po zakonu dovoljeno tujcem, da javno izvršujejo obrede svoje vere." (Člen 78.)

— "Rimski papež se more in mora prilagoditi napredku, liberalizmu in moderni civilizaciji." (Člen 80.)

<

Mate Marn:

Številka dve

(Iz hiše malih.)

I.

Po božji in po človeški volji ustvarjeno mesto ima tudi take hiše in take ulice. Kako bi naj tudi bilo drugače! In volja je zelo enostavna: hrib — dolina — hrib — dolina itd., skoraj tako kakor bi človek govoril: ena — dve — ena — dve tja do predpisane meje. In kakršno je mesto, ulice in hiše, taki so tudi ljudje, ki hite po teh ulicah — vse; hrib — dolina — ena — dve — ena — dve — vse po božji volji.

Tamkaj na sredi, tamkaj ob vodi stoji ponos treh nadstropij: po božji volji je to hrib — ena, in ljudje tam okoli so vsi — ena; kajti težko bi bilo o enem izmed gospodov tam okoli reči, da nima ure v žepu in doma žaketa, ali dvomiti o kaki dami, da je brez zlatih zapestnic.

Tamkaj na robu, tamkaj ob strani se stiska skromnost in ponižnost pritličja: po božji volji je to dolina — dve, in ljudje tam

okoli so vsi — dve; težko bi bilo reči, da je eden izmed njih gospod (ali celo z uro in z žaketom!), ali da je ena izmed njih gospa (z zlato zapestnico!).

Pa hodijo ljudje po božji volji s hriba v dolino in iz doline v hrib — nekateri so celo ravno na sredi (in se o njih ne ve, ali gredo v hrib ali v dolino.) Nekateri vedo prav določno, da so — ena, drugi vedo pa prav dobro, da so — dve, nihče pa ne ve, kaj bo — ne morda šele čez leta, temveč že jutri: kajti glej one tam na sredi! tja na sredo (o kateri se ne ve, kam vodi) lahko pride ena ali pa dve! Gode se namreč v mestu tudi stvari, ki niso po božji volji, to pa zato, ker niso v mestu doma in zato tudi o njih ne govorimo.

In tako ta dvojni narod živi drug poleg drugega, ena poleg dve in dve poleg ene, tako se meša in vrvi semintja. Vendar ima ena svoj dan, svoje središče, svojo glavno silo, kjer je tako rekoč nje domovina: hiša številka ena. Pa ima tudi dve svoj dom, svoje središče in svoje zbirališče: to je hiša številka dve. V hišo številke ene drugi

ljudje ne zahajajo, razen če so si priborili domovinsko pravico ene. V hišo številke dve pa prvi ljudje ne zahajajo, in ko imajo domovinsko pravico dve, še niso več prvi, temveč že davno drugi.

In je prav tako po sklepih božje volje tudi ves pokle, ki je v zvezi z eno ali z dve. Nekateri so poklicani in izvoljeni, da so ali pa postanejo ena, drugi pa zopet, da so ali pa postanejo dve, pa naj bodo kjerkoli: božji prst jih povsod pošlje in pripelje, kamor spada: v hrib ali pa v dolino.

In je zapisano še to: oni s hriba ne vedo nič o onih v dolini in oni v dolini nič o onih na hribu. Kajti potem bi dve zginila, ker bi vsi šli na eno, in ena bi se pred dve skrbno zavarovala, da bi nihče njenih ne zašel tja. Dve pa še živi, pozna samo sebe in nič drugega — in znabiti bolje živi nego bi kdo mislil; kajti tistih solza, ki jih potočijo prvi, nikakor ne smemo prišteti drugim.

Drugi solza nimajo — ali jih že več nimajo, ali jih še nimajo? — nimajo pa jih toliko kakor bi kdo mislil in tudi take niso: ni-

akor niso vse grenke in strupene, ki jemljejo človeku zdravje in pogled, temveč mnogo, premnogo teh solza je izraz miru in udanosti, zadovoljnosti, tako da nekatere niso več solze, temveč biseri.

II.

Gospodje številke dve pišejo v svojem domu. Trije so, eden pa hodi semintja in včasih tudi skozi zadnja vrata ven in noter. So silno prijazni gospodje in pišejo domovnice za občine dve. Na obrazih jim je prirojena višdnost doline (kaj pa naj še bo v dolini!) in tudi oni, ki hodi semintja in skozi vrata ven in noter, prav nič na blagohotnosti ne zaostaja za svojimi tremi tovariši. Vsi pa imajo svoje prostore za ograjo, kakor je to navada pri državljanih poštah. (Pa ni lepa ta navada in je tudi žaljiva, ker za ograjo in pred njo si lahko mislimo samo n. pr. huda goveda in to bi bilo v redu!)

Pred ograjo se zbirajo občani pristojne številke. So to deloma jako nezanimivi ljudje: ni akoro nič opaziti na njih. In tudi sicer se jim pozna, da pota na občinski urad niso napravili prvi in tudi ne poslednji. Prinese morda kvečjemu kake čevlje ali pa kako uro in je zadovoljen, če mu jo gospodje sploh pogledajo in zapišejo. To so oni s polno domovinsko pravico in tudi s primerim ponosom in patriotizmom. So to možje, pa tudi žene, katerih marsikatera vzame še otroka v vozičku s seboj, so pa tudi otroci, katere skrbni starši pošljejo, da se pravočasno navadijo težkih državljskih dolžnosti.

Prihajajo pa semkaj tudi oni, ki so mogoče še do včeraj bili na številki eni, pa so danes že tukaj. Od ene do dve ni dolga pot, toda je težka in huda. Prej jo prehodi telo na nogah nego duh, ki plove na hribih trenutkov.

Pride morda prvič, pa misli, da je prišel v zanikerno beznico in da ne sme nihče vedeti, da je on tu. Steje si v neodpušljiv greh in morda je prinesel pokazat zlato uro, pa že zardeva in v duši dela trdne sklepe, da ga ne bo več semkaj. Vidimo pa tudi one, ki so to že drugič in tretjič: rdečica jih ne obliva več, pač pa jim neki blede strah še spreletava obraz. Boje se namreč, ker so že ponovno tu, da bi se jih državljanstvo prišlo (tudi oni se ga še aramujejo!) in morda preklinjajo (nevedniki!) uro, ko so prvič prestopili ta prag. Morda katerega izmed njih res ni več in izgine nazaj med prve ali pa vsaj na sredo. Toda dom doline ima to privlačno silo: kdor ga je videl enkrat in ga prav spoznal, ga ne pozabi več in ga bo obiskal ob potrebi bodisi z novo obleko ali pa s poročno, s srebrnim namizjem ali pa tudi z najljubšim prstanom brez strahu in predsodkov. Gospodje bodo vse po zaslugi zapisali in pogledali: njemu pa bo šel čez obraz oni smehljaj, ki je umljiv samo rojakom, smehljaj pripadnosti. Čut državljanstva, pravi ponos in prava zavest se takrat naseli v srce in vsak tak poreče: tu sem zdaj doma, med svojimi sem in tu ostanem!

Če bi pa svoje državljske dolžnosti in pravice na pr. radi boleznih ne mogli izvrševati, glej: tam v kotu stoji ženica z materinskim obrazom. Tako se razume na te svoje stvari kakor ljudomila babica na svoje in pameten zdravnik na svoje. Njej se je mogoče zaupati; kajti ona itak obhodi vso dolinsko občino in pozna svoje rojake jako dobro.

KOŽNE BOLEZNI

povzročajo mnogo trpljenja v teh slučajih je treba jemati;

SEVERA'S

ESKO

razkuševalno masilo.

Olažja razdrsenje, odpravi srbečice in druge srbeče izpuščaje na koži.

Cena 50 centov.

Poskusite naprej pri lekarju.

Kozlov v Mongoliji

Zadnje potovanje neumornega ruskega učenjaka, raziskovalca Kozlova je bilo opremljeno boljše nego prejšnje ekspedicije. Vzel je s seboj celo kinopararat in gramofon za zapisovanje. Preko Vremje-Udinska je prišel v Kjahto, kjer je končno opremil celo karavano s 50 velblodi in 20 konji. Iz Urge so mu bile poslale na pomoč za poizvedovanje tri skupine. Ena od njih s Kondratjevom na čelu je odšla na sever, kjer se je pričakovalo najmanj zanimivega. Med Urge in Kjahto v hribih Nojin-Ul sredi pragozda je našel Kondratjev okoli 150 gomil različne velikosti.

Klanci stoje v vrstah in imajo obliko štirikotnika, ki je tlakovčan z velikim neoblikovanim kamenjem iz bližnjih hribov. Odani so z visokim nasipom. V globini 6—10 m so se našle cele lesene hiše — grobovi. Hodnik je ločil zunanji zid groba od notranjega tako, da so lahko šli Rusi okoli groba od vseh štirih strani. Vsaka izmed štirih skupin grobov je strogo odgovarjala eni strani sveta. Mrlji pa je vedno ležal z glavo proti severu.

Pred moškimi grobovi so stali veliki in mali vrči, pred ženskimi pa male lesene skledice. Preliskovanje pokopališča je bilo sila težavno valed popolne teme. Zemlja in kamenje so se vedno sesuvali. Včasih se je zrušil tudi težak lesen tram. Arheolog Smukov je, stopivši prvič v grob, zagledal pri luči svoje baklje čudno sliko. Stene so bile pokrite s svilo in okrašene z umetniškimi preprogami (gobelini), ki so bile vezane z zlatimi figurami ljudi, konj, ptičev in zmajev. Polzlachena krsta na lesenih okroglih stojalih je stala na velikanski, izredno lepi in krasno ohranjeni preprogi ogromne vrednosti. Povsod so se bliskali ob luči baklje zlati predmeti.

Za zgodovino umetnosti je važen nedvomno grški vpliv, pod katerim so stali — menda preko Kitaja in Indije — mongolski umetniki. Popolnoma v antičnem slogu so izvršeni na preprogah prizori z živalmi, n. pr. napad zmaja na jelena, mamuti, risi in pravični ptiči. Čas pogreba se je dogajal na temelju okrasov lončene posode kitajskega porcelana in težkega srebrnega ogledala. Ti komplicirani okrasni spadajo v dobo tako zvane khanjske vladarske hiše, t. j. 200 let pred Kr.

V eni urni je našel črni prešan čaj in kruh. Našla se je dalje množina ženskih kit v sivilih vrečkah in brez njih. Nekateri

so bile okrašene z amuleti. Krasno se je ohranila umetno pletena mrežica iz žime, ki je menda branila pred muhami konjske glavo.

Obenem z razkopavanji so dobili Rusi geološko sestavo hribov Nojin Uu, zbrali so veliko rastlin in živali, med drugim do 800 ptic — izmed katerih jih spada 220 k v Evropi popolnoma neznanim vrstam. Zbirka mrčesa in metuljev obsega 13 tisoč števk. Ob rekah Hara, Sungari in Bajungol so se našle neznane kače, ribe in drugi reptili. Izmed sesalcev so bili nagačeni čudno pobarvani jeleni, srne, lisice, zajci, polhi in podobne živali.

Majnika gre neumorni Kozlov naprej v spremstvu vnuka drugega znanega ruskega raziskovalca Mongolije Przewalskega. Rusija pridobiva s Kozlovimi ekspedicijami vedno bolj na ugledu.

Agitiranje za "Prosveto"!

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne šoleznine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

POZOR TAJNIKI IN TAJNICE!

Ker je stopila dne 15. aprila t. l. nova poštna postava v veljavo, da bo poština privatnih dopisnic in razglednic povišana na 2c, zato opozarjamo vse tajnike in tajnice in člane naših krajevnih društev in S. N. P. J., da naj prilepijo na naše posebne karte za premembo naslovov članov znamko za 2c in ne več za 1c. Karte, ki ne bodo opremljene s predpisano poštino 2c, naslovljencu sploh ne bodo dostavljene. Ako imate več kot 4 prememb naenkrat, denite dve, ali več teh kart v kuverto in jo odpošljite kot pismo z 2c znamko.

Upravišтво "Prosvete."

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST-MENA POJASNILA.

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

Poleg tega pa je bil malce tudi častihlepen. Župnikov sprejem se je imel izvršiti po njegovem načrtu, in bilo mu je mnogo do tega, da bi vreme ne kazilo sprejema.

Nervozen in razburjen je letal po vasi gori in doli in vpraševal zdaj tega, zdaj onega, če se bo zvedrilo, ne da bi mu bil mogel dati kdo popolnoma zadovoljiv odgovor.

Učitelj je zri ravno obupno proti nebu, kakor bi hotel prisiliti sonce, da prodere in prepodi meglo, ko prižene kravji pastir čredo čez vas. V tega se zapodi zdaj. Pastirji so navadno dobri vremenski prorok. Kakor znajo določiti uro po tem, kako visoko stoji sonce, tako znajo na podlagi svojih izkušenj pogoditi tudi vreme dobro. Vse to je bilo znano učitelju, zato ustavi pastirja in ga nagovori:

"Glavač, vi boste vedeli povedati, kaj bo iz te megle!"

Glavač se ozre kvišku, pomisli malo, potem pa reče:

"Kaj da bo iz te megle? Kaj če biti drugega nego voda in mokrota?"

"Torej mislite, da bo dež?" vpraša učitelj prestrašen.

"Tega ravno ne trdim," odgovori Glavač, "a da drugega iz megle biti ne more nego voda, to ve vsak človek. Lahko bi se tudi sneg naredil iz nje ali toča, toda tega se nam aprila meseca ni treba bati."

"Tedad pa mora priti na vsak način dež!" meni učitelj še bolj potr. Pozabil je bil v svoji nervoznosti popolnoma, da je včas baš megla napovedovala lepega dne.

"I nak, ni potreba, da bi moral biti dež!" odvrne zdaj Glavač. "Vse visi na tem, se li megla uleže ali se dvigne proti nebu. Če se uleže, bo zemlja sicer mokra, a sijalo bo sonce; če pa se megla dvigne, potem bo najbrž dež!"

Tudi Glavačeve besede niso učitelja pomirile, ker so bile premalo določene, in nejevoljen se je obrnil od njega v stran. A Glavač je imel nekaj na srcu! Sam od sebe bi ne bil nagovoril učitelja, ker pa mu je bil privoščil le-ta besedo, je hotel porabiti ugodno priliko ter povedati še v nekem drugem oziru svoje mnenje.

Učitelj je bil prišel namreč na duhovito misel, da pojdejo fantje župniku na konjih naproti. V to svrhu so bili prepleti konjem grive in repe s trobojnimi travki, kar je imelo značiti baje narodno zavednost Poljanecv.

Posledica tega pa je bila, da je konjski pastir ostal lahko doma ter se udeležil slovesnosti, dočim je moral ubogi Glavač tudi danes gnati živino na pašo. A on bi bil za ves svet rad enkrat v svojem življenju tudi kaj videl! Saj ni mogel pri svojem poslu nikoli nikamor, in potekal mu je že leta in leta en dan kakor drugi. Malo izpremembe v moreči enakomernosti bi se mu bilo torej jako prilagelo. Zato potegne učitelja zaupno za suknjo ter mu reče:

"Gospod učitelj, kako to, da konji, voli in krave pa ne? Ali bi se ne dalo mar z govejo živino vse še lepše napraviti? Pomislite! Na vsak rog po eno pisano zastavico! Bi li ne bilo to lepo? Dosti lepše nego tisti travki po grivah in repih! No, in repe imajo krave naposled tudi!"

Učitelj je menil, da se Glavač norčuje iz njega, in jezen se obrne v stran, ne da bi mu dal odgovor. Temu pa ni preostajalo drugega, nego gnati zopet dalje svojo čredo.

Naposled se je začelo učitelju vendar buditi upanje, da ostane brez dežja. Proti vzhodu se je nebo svetlikalo, in semterja je prodira tudi čas solnčni žarek. In čim bolj se je pomikal čas, tem bolj je zmagovalno sonce, dokler se ni končno megla razpršila, ter se je v vsaj svoji krasoti zasmajalo pomladnje nebo.

Zdaj je bil učitelj srečen, kajti bil je prepričan, da se bo izvršilo vse po njegovih navodilih, in da bo torej tudi njegov namen dosežen. Pokazati je hotel ljudem, kaj zna, obenem pa imponovati novemu župniku! Da bode ta presenečen in sicer prijetno presenečen, o tem ni nič dvojil. No seveda! Kje pa je mogel pričakovati gospod župnik kaj takega, kakor ga

je v istini čakalo! Razen fantov na konjih, nakičenih s trobojnimi travki, se je imela udeležiti sprejema tudi dolga vrsta deklet v narodnih nošah t. j. s pečami na glavi. Tudi ta ideja se je porodila zgolj v učiteljevi domoljubni glavi! Da so morali biti tudi šolski otroci pri sprejemu, tega ni treba še poudarjati, ker se s šolsko mladino itak pri vsaki primerni in neprimeri priliki parirali. A nekaj posebnega je bilo to, da je dobil vsak otrok, bodisi deček, bodisi deklica, v roko venec, spleten iz zelenih smrekovih vejic. Ta misel gotovo ni bila napadna, zlasti če se pomisli, da drugih venecv v tistem času ni bilo možno lahko dobiti. No, otrokom samim so bili taki veneci celo ljubši, nego bi jim bili veneci iz rož. Na le-te bi bili morali kolikor toliko paziti, smrekove pa so lahko brezbržno natikali drug drugemu na vrat, pulili se zanje ter se pretepali z njimi.

Ura je kazala šele osem, bilo je torej še dovolj časa, a učitelj je silil na to, da bi se postavili že zdaj vsi v tisti red, kakor si ga je bil izmislil on za sprejem.

Pri obeh velikih mlajih ob pričetku vasi je imel pričakovati novega župnika polnoštevilčen občinski odbor z županom na čelu. In res so bili občinski veljaki že vsi zbrani ondi. Učitelj je še enkrat vsakemu posameznemu povedal, kako se mu je vesti, zlasti pa županu ni mogel nikoli dopovedati, kako naj se postavi, kako naj se priklanja in kako naj govori.

Temu je bil sestavil tudi dolg govor, s katerim naj bi bil pozdravil župnika. V govoru je bilo mnogo lepodonešnih besed, katerih pa župan, ki je znal sicer čitati in pisati, a je bil preprost kmečki mož, ni razumel in si jih valed tega pri najboljši volji tudi zapomniti ni mogel. Trudil se je nekaj časa, da bi se po učitelju sestavljeni pozdrav naučil, a ko je izprevidel, da ne gre, je sklenil govoriti tako, kakor bi mu prišlo v odločilnem trenutku na misel. Na učiteljevo vprašanje, če govor zna, je pokimal, a rekel ni nič. Resnice povedati mu ni hotel iz dveh vzrokov; prvič se mu je bal zameriti, drugič ga pa vznemirjati ni hotel, kajti vedel je, da je razburljiv, in da ga spravi vsaka malenkost iz ravnotežja. Za pozneje ga ni skrbelo. Upal je, da ga učitelj ne bo čul, ker se mu bo baviti z otroki, in če bi ga čul, izgovori se mu že kako!

Precej za občinstvom je bila razvrščena šolska mladež. Na eni strani so stale deklice, na drugi dečki.

Nato so prišla na vrsto dekleta. Bilo jih je jako mnogo, kajti sprejema se ni udeleževala samo domača vas, temveč cela župnija, in baš deklet je bilo še največ prihitelo iz sosednjih vasi.

Učitelj je bil nalašč uredil tako, da so dobila dekleta odmerjen prostor baš pred "Poljanskim domom."

Da, Poljanci imajo svoj "Poljanski dom," baš tako, kakor Ljubljancani svoj "Narodni dom!" In to zopet le po zaslugi svojega učitelja, čigar izredna podjetnost, rodoljubnost in duhovitost je s tem menda zadostno dokazana. Drezal je toliko časa pri ljudeh, da mu je obljubil eden opeke, drugi kamenja, tretji lesa, naposled pa je še občinski odbor pregovoril, da je dal brezplačno stavbni prostor ter zagotovil tudi primeren denarni prispevek.

In zgradili so prav čedno in okusno poslopje, ki je bilo Poljanem le na čast, samo da pravega pomena in namena ni imelo. Dozdaj je v njem vadil samo učitelj preproste domače ljudi v umetnem petju. Tuži to se sicer ni preveč obnašalo, ker se umetna pesem iz raskavih kmečkih gri vendarle malce nenaravno glasi, a učitelj je imel zato svoj zbor, ki je včas celo njegove kompozicije prepeval. Kdo ve, kake načrte vse je anoval še v svoji glavi! Toliko pa je gotovo, da je bil že na svojo zgradbo kakor na svoje kmečke pevce sila ponosen!

Dekleta pa je postavil radi tega baš pred "Poljanski dom," ker je bil ondi najlepši kraj, in pa morda tudi, ker je mislil, da je njegova oseba spojena s to zgradbo tako, da se ni moči ozreti nikomur vanjo, ne da bi se zmlislili nanj. Bil je namreč še samec in ženo se je že par let na vse pretege.

Dekletom nasproti so čakali fantje na svojih čilih in nečilih konjih, poleg njih pa je stalo gasilno društvo s svojim ponosnim načelnikom.

(Dalje prihodnjik.)